

Sprawozdanie z konferencji naukowej
„Przestrzenie uczenia się dorosłych
(*Spaces of Adult Learning*)”,
Uniwersytet Warszawski, 5–6 października 2020 r.

W dniach 5–6 października 2020 roku odbyła się międzynarodowa konferencja „Przestrzenie uczenia się dorosłych (*Spaces of Adult Learning*)”, zorganizowana przez Katedrę Edukacji Ustawicznej i Andragogiki Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego w partnerstwie z Akademickim Towarzystwem Andragogicznym. Patronat nad wydarzeniem objęły: Elektroniczna platforma na rzecz uczenia się dorosłych (EPALE) oraz Czeska Społeczność Andragogiczna. Konferencja została zrealizowana w trybie hybrydowym. Część osób uczestniczyła w obradach stacjonarnych na Wydziale Pedagogicznym UW, którym przewodniczyła dr hab. Zofia Szarota, prof. UW oraz korzystała z transmisji przekazu online. Z uwagi na panujące w różnych krajach obostrzenia znaczna część prelegentów uczestniczyła w konferencji za pośrednictwem platformy Zoom (hostem trybu online była dr Anna Marianowska).

Spotkanie zostało poświęcone edukacji dorosłych jako mozaice teorii, modeli i form organizacyjnych oraz trzem płaszczyznom praktyk edukacyjnych, procesom formalnego, pozaformalnego i nieformalnego uczenia się dorosłych. Celem konferencji była teoretyczna refleksja nad współczesnymi formami całościowej aktywności edukacyjnej osób, grup i społeczności dorosłych oraz przedstawienie wyników badań dotyczących obszarów, modeli, celów i funkcji edukacji dorosłych, kompetencji nauczycieli oraz procesów uczenia się dorosłych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Projekt konferencji został powiązany z realizacją Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ na 2030 rok, bezpośrednio związanych z ideą Celu 4: „Dobra jakość edukacji”, odnosząc się do kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie (Europejskie Ramy Odniesienia, UE 2018).

Na zaproszenie organizatorów odpowiedzieli przedstawiciele nauki z wiodących ośrodków akademickich w Polsce, USA, Czechach, Słowacji, Rosji i Ukrainie, zajmujący się problematyką całościowego uczenia się. Wystąpienia prelegentów odbywały się w czasie sesji plenarnych oraz w sekcjach tematycznych z danego obszaru edukacji dorosłych.

Uroczystego otwarcia obrad dokonała przewodnicząca Komitetu Naukowo-Organizacyjnego dr hab. Zofia Szarota, prof. UW, kierownik Katedry Edukacji Ustawicznej i Andragogiki WPUW. Przemówienia okolicznościowe wygłosili: dr hab. Rafał Godoń, prof. UW, Dziekan Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego; dr hab. Marta Kosińska, prof. UAM, ambasadorka EPAL; prof. Olena Bykowska, President of the International Association of After-School Education Ukraine oraz dr hab. Hanna Solarczyk-Szwec, prof. UMK, Prezes Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego. Na zakończenie części powitalnej dokonano wręczenia corocznej nagrody Akademickiego Towarzystwa Andragogicznego za wybitną monografię w dziedzinie andragogiki. Laureatką konkursu została dr Joanna Golonka-Legut.

Sesję plenarną rozpoczęła prof. dr hab. Ewa Solarczyk-Ambrozik (UAM), prezentując transformację przestrzeni uczenia się dorosłych, która odbywa się m.in. w wyniku postępującego rozwoju technologii cyfrowych i fenomenu kształtowania się spersonalizowanego ekosystemu uczenia się (symulacje, wizualizacje, cyfrowe biblioteki itp.), a także ewolucji pracy, wymagającej stałego nabywania i demonstrowania umiejętności, określanych jako umiejętności XXI wieku.

Wystąpienie dr hab. Hanny Solarczyk-Szwec, prof. UMK, zostało poświęcone krytycznej analizie krajowej polityki uczenia się przez całe życie po 2000 r., w efekcie której Polska zajmuje odległe miejsce pod względem uczestnictwa w edukacji dorosłych, co stanowi istotną barierę dla jej rozwoju społecznego i gospodarczego.

Celem wystąpienia dr hab. Zofii Szaroty, prof. UW było ukazanie rozległego terenu badań polskiej andragogiki. Na podstawie prowadzonej od kilku lat analizy źródeł naukowych ukazała stałe poszerzanie się przestrzeni badań andragogów, np. o mikroświaty jednostek i różnorodne kwestie społeczne.

Dr hab. Agnieszka Stopińska-Pajak, prof. Akademii WSB ukazała różne konteksty uwikłania uczenia się dorosłych w przestrzeni społeczno-kulturowej oraz jej wzrastającą rangę w kontekstach kreowania, nadawania

sensu i jakości uczenia się dorosłych, a także doświadczenia doświadczania uczenia się ludzi dorosłych.

Prof. dr hab. Ewa Przybylska (SGGW) omówiła warunki niezbędne do skutecznego wdrażania edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju i całościowych procesów uczenia się społeczeństw, które warunkowane są udziałem władz regionów i zaangażowaniem społeczności lokalnych.

Wystąpienie prof. Nadiji Lutsan (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraina) dotyczyło perspektyw, priorytetów oraz realizowanych obecnie nowych trendów w rozwoju edukacji dorosłych na Ukrainie. Referentka akcentowała pozytywne zmiany w obszarze kształcenia dorosłych, takie jak rozszerzenie celów i kierunków kształcenia, uelastycznianie istniejących struktur i wprowadzanie różnorodnych usług edukacyjnych.

Prof. PaedDr Miroslav Krystoň, PhD. doc. oraz PaedDr Lenka Rovňanová, PhD. (Matej Bel University, Słowacja) prezentowali wyniki badań własnych na temat perspektyw rozwoju kompetencji andragogicznych kadry akademickiej.

Prof. Oleksandra Kachmar i prof. assos. Liliana Khimchuk (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraina) podjęły próbę oceny obecnych i przyszłych możliwości systemu uczenia się przez całe życie jako elementu rozwoju społecznego i gospodarczego Ukrainy.

Referat prof. dr Iriny Popowej (State University of Jaroslavl, Rosja) dotyczył znaczenia kształtowania pozytywnych postaw przekwalifikowania zawodowego wśród osób w wieku przedemerytalnym jako czynnika rozwoju społeczno-gospodarczego starzejących się społeczeństw.

Sesję plenarną zakończyła Associate Prof. Susan M. Yelich Biniecki, PhD. (Kansas State University, USA). Prelegentka wskazywała rosnącą rolę edukatora dorosłych jako facylitatora wspierającego dialog w coraz bardziej spolaryzowanych politycznie i społecznie społeczeństwach. Zaprezentowała efektywne praktyki ułatwiające zaangażowanie i uczenie się dorosłych w środowiskach konfliktu, zwłaszcza w przypadku doświadczania dysonansu poznawczego.

Po zakończeniu sesji plenarnych obrady zostały przeniesione do siedmiu sekcji tematycznych.

Sekcja pierwsza, moderowana przez dr hab. Dorotę Gierszewski oraz dr. hab. Arkadiusza Wąsińskiego, prof. UŁ, została poświęcona problematyce związanej z kompetencjami, kwalifikacjami i umiejętnościami zajmującymi podczas zajęć w przestrzeni edukacyjnej ludzi dorosłych.

Dr hab. Agnieszka Szplit (UJ w Kielcach) przedstawiła wyniki badań dotyczących procesu uczenia się nauczycieli w przestrzeni akademickiej, dr hab. Małgorzata Kamińska (SWPW w Płocku) zaprezentowała wyniki badań dotyczących opinii nauczycieli i dyrektorów szkół na temat zespolonego uczenia się. Dr hab. Aneta Rogalska-Marasińska (UŁ) dowodziła, że istnieją realne możliwości wprowadzania zmian w treściach i formach kształcenia, tworzenie zaś opowiadań przez przyszłych nauczycieli oraz uczenie się przez kreację tworzą szansę na wieloaspektowe uczenie się, które przyczynia się do poznawania siebie i innych ludzi. Wątki dotyczące wspierania osób dorosłych o niskich umiejętnościach podstawowych stały się przedmiotem zainteresowania dr hab. Doroty Gierszewski (UJ), mgr Agnieszki Rybińskiej (FRSE) oraz Sylwii Walickiej (IBE). Pierwsza prelegentka, w kontekście wprowadzenia w Niemczech Narodowej dekady alfabetyzacji i edukacji podstawowej zmierzającej do poprawy umiejętności pisania i czytania, zastanawiała się nad sposobami aktywizowania osób dorosłych z niskimi umiejętnościami w Polsce. Druga referująca omówiła wyniki badań jakościowych dotyczących angażowania i zachęcania osób dorosłych do brania udziału w inicjatywach i projektach edukacyjnych, których celem jest podnoszenie podstawowych umiejętności. Trzecia występująca przedstawiła modele i omówiła rekomendacje dotyczące wsparcia osób dorosłych z niskim poziomem umiejętności podstawowych. O sposobach rozwijania kompetencji społecznych przyszłych lekarzy mówiła dr Anna Sladek (AM Wrocław). Prelegentka na podstawie przeprowadzonych badań fokusowych w kontekście społecznych oczekiwań oraz uczenia się poprzez doświadczenie przedstawiła różne przestrzenie praktycznego doskonalenia kompetencji społecznych. Dr Anna Marianowska (UW) dzieliła się swoimi doświadczeniami z prowadzenia zajęć ze studentami w czasie pandemii. Zaprezentowała wykład interaktywny przygotowany na podstawie cyklu D. Kolba, w trakcie którego zastosowała dostępne narzędzia online (aplikacje), wskazując sposoby angażowania cyberdorosłych w proces uczenia się. Sesję zakończył dr hab. Wojciech Horyń, prof. AWL wystąpieniem poświęconym systemowi kształcenia oficerów. Na podstawie analizy źródeł zastanych i przeprowadzonych wywiadów ukazał, że nadal dominuje kursowa forma doskonalenia zawodowego, mimo że uwarunkowania zewnętrzne, np. realia konfliktów zbrojnych oraz zadania sił zbrojnych w obszarze militarnym i pozamilitarnym, zmieniają się. Wygłaszający referat rekomendował wprowadzenie do kształcenia oficerów takich form edukacji dorosłych, jakie są realizowane w środowisku cywil-

nym. W sesji tej poruszane były przestrzenie edukacyjne odnoszące się do doskonalenia kompetencji, podnoszenia kwalifikacji i zdobywania umiejętności zróżnicowanych odbiorców: przyszłych nauczycieli i lekarzy, oficerów oraz osób o niskich umiejętnościach podstawowych.

Moderatorkami Sekcji II były dr hab. Marta Kosińska, prof. UAM oraz dr hab. Agnieszka Naumiuk, prof. UW. Problematyka wystąpień autorskich dotyczyła społecznej odpowiedzialności instytucji edukacyjnych. Celem pierwszego wystąpienia było ukazanie konsekwencji wynikających z założeń Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 dla praktyki edukacyjnej. Dr hab. Małgorzata Rosalska, prof. UAM przedstawiła m.in. przemiany w organizacji ofert edukacyjnych i doradczych oraz zmiany w doborze treści i form pracy edukacyjnej w obszarze edukacji formalnej, nieformalnej, jak i pozaformalnej. Z kolei dr Maria Zrałek, prof. WSH podjęła się oceny działań ukierunkowanych na przystosowanie uczelni do realizacji zasad społecznej odpowiedzialności w czasie pandemii SARS-CoV-2. Doc. dr Tatiana Zelenova (Yaroslav State University, Rosja) i M.D. Maria Khegai (Institute of Problems of Embryogenetic Neuroendocrine Immune Deficiency of the Russian Academy of Natural Sciences, Rosja) zaprezentowały wskaźniki rozwoju kwalifikacji zawodowych i osobistych studentów opieki społecznej/pracy socjalnej w organizacji non-profit. Dr Marta Dobrzyński (SGGW) przedstawiła wyniki badań w zakresie sposobów doświadczania kompetencji przez 20 edukatorów osób dorosłych. Przedstawiła indywidualne koncepcje przebiegu procesów edukacyjnych i oczekiwanych efektów kształcenia. Dr Agnieszka Domagała-Kręcioch (UP) podjęła się zaprezentowania wyników analiz ofert edukacyjnych i doradczych oraz zmian w doborze treści i form pracy edukacyjnej uwarunkowań nauki na błędach jako istotnym doświadczeniu o walorze edukacyjnym w przestrzeni uczących się dorosłych. PhDr. Martin Kursch, Ph.D., prof. PhDr. Jaroslav Veteška, Ph.D. (Charles University, Czechy) przedstawili koncepcję badań realizowanych w środowisku wirtualnym, w którym wdrażają metodę co-teachingu, w rozwiązywaniu bieżących problemów w komponencie poznawczym nauczania.

Ostatni referat wygłosili mgr Martin Schubert, PhD. i mgr Zuzana Neupauer PhD. (Matej Bel University, Słowacja). Autorzy przedstawili wyniki badań własnych modelu uległości andragogicznej u dorosłych (ADM), zdolności i potencjału uczenia się.

Tematem przewodnim sekcji III, którą moderowały dr hab. Beata Bugajska, prof. ucz. oraz dr Renata Konieczna-Woźniak (UAM), były zagadnienia *uczenia się z życia, ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk autokreacji,*

kultury i pasji. Dr hab. Arkadiusz Wąsiński, prof. UŁ przedstawił autorską propozycję ujęcia autokreacji osoby dorosłej jako kategorii andragogicznej w kontekście całościowej aktywności człowieka. Prof. Klaudia Węc prof. AIK ukazała zagadnienia dojrzałości podmiotowej jednostki w aspekcie przemijania, czasu i rozwoju, ujmując je w kategoriach dyskursu J. Lacana. Dr Aleksandra Litawa (UP w Krakowie), której tematem prezentacji była osoba z pasją jako podmiot uczący się, przedstawiła charakterystykę głównych atrybutów zaangażowania i pasji jednostki na przykładzie studium przypadku artysty samouka. Kolejne dwa wystąpienia poruszały problematykę uczenia się dorosłych w kontekście kultury popularnej. Dr Martyna Pryszmont (Uwr) dokonała charakterystyki obrazu dorosłości „pokolenia Tamagotchi” za pomocą treści zawartych w wybranych polskich utworach hip-hopowych (kultura rap), dr Joanna Golonka-Legut (UWr) przedstawiła zaś analizę rozumienia pojęcia dorosłości w perspektywie muzyki popularnej jako obszaru nieformalnego uczenia się. Trzy następne wystąpienia odnoszą się do roli biografii w uczeniu się. Dr Katarzyna Sygulska oraz dr Joanna Wnęk-Gozdek (UP w Krakowie) przedmiotem swojego wystąpienia uczyniły edukacyjny potencjał doświadczeń życiowych osób bezdomnych, podkreślając rolę biografii własnej i biografii innych znajdujących się w podobnej sytuacji jako źródeł poznawania i rozumienia samego siebie. Z kolei mgr Paweł Seroka (Ateneum SW) podjął problem biograficznego uczenia się osoby dorosłej poddającej się procesowi terapii, ze szczególnym podkreśleniem znaczenia refleksyjności w procesie zmiany terapeutycznej i życiowej. Dr Zuzanna Wojciechowska (UW) przedstawiła procesy nieformalnej, całościowej edukacji osób w okresie późnej dorosłości (50+), prezentując fragmenty badań własnych, wykorzystujących metodę biograficzną, prowadzonych na warmińskiej prowincji.

W sekcji IV, która odbywała się drugiego dnia, tematem przewodnim były *Przestrzenie uczenia się seniorów*, a jej moderatorami zostali dr hab. Klaudia Węc, prof. AIK oraz dr hab. Artur Fabiś, prof. UP w Krakowie. Obrady rozpoczęły się wystąpieniem dr hab. Beaty Bugajskiej, prof. USz pod tytułem *Edukacyjny wymiar programu „The Voice Senior” – próba odczytania znaczeń*. Autorka przedstawiła wyniki badań własnych prowadzonych wśród uczestników programu i ukazała jego edukacyjne funkcje w zakresie przedstawiania późnej dorosłości jako okresu rozwojowego czy też akceptacji starości. W następnym wystąpieniu dr hab. Artur Fabiś prof. UP w Krakowie przedstawił autorską typologię starzenia się, w której uwzględnił m.in. akceptację własnej starości, aktywność edukacyjną, zaradność życiową czy

życie duchowe. Dr Agnieszka Kozerska (UHP w Częstochowie) przybliżyła uczestnikom sekcji wyniki swoich badań, w których stara się opisać formy aktywności codziennej podejmowane przez osoby starsze. Dr Agnieszka Majewska-Kafarowska (UŚ) podjęła temat doświadczania własnej starości przez osoby, których bliscy wyjechali z kraju. Dwa następne wystąpienia skoncentrowane były wokół wniosków płynących z projektów edukacyjnych. Dr Monika Sulik (UŚ) przedstawiła wyniki projektu dydaktycznego, który prowadziła w ramach zajęć z gerontologii, a jego celem było ukazanie, jakie jest miejsce silversów w doświadczeniach biograficznych milenialsów. Mgr Klaudia Piotrowska (UŚ) przedstawiła zaś projekt edukacyjny „Starość? Też to mnie czeka” z wykorzystaniem symulatora starości jako skuteczny sposób przygotowania do starości. W ostatnim wystąpieniu autorka – mgr Krystyna Kacprowska (UW) – przedstawiła sposób życia aktywnych seniorów w Polsce i zagranicą, w szczególności koncentrując się na ich udziale w zajęciach tanecznych i nauczaniu języków obcych.

Sekcja piąta poświęcona została przestrzeniom pozaformalnej edukacji dorosłych. Otworzyła ją dr Żaneta Kaczmarek (UM we Wrocławiu), która scharakteryzowała zróżnicowane obszary uczenia się przez całe życie, poczynszyszy od studiów doktoranckich, aż do uczestniczenia w zajęciach organizowanych przez Uniwersytet Trzeciego Wieku. Prelegentka podkreślała znaczenie jakości procesu kształcenia, który prowadzi do pytania o jakość obywatela. Dr Dorota Ciechanowska (WSB) zauważyła, że model samokierowanego uczenia się Growsa nie w pełni jest realizowany przez studentów z pokolenia Z i C, których postawy wobec studiowania uwarunkowane są korzystaniem z narzędzi ICT oraz podejmowaniem pracy zawodowej. Przyczynkiem do interesującej dyskusji nad wynikami swoich badań mówczyni uczyniła efekt Jamesa Flyna. Dr Joanna Szłapińska (UAM) w kontekście konieczności tworzenia przez organizacje warunków do rozwoju zawodowego pracowników przedstawiła główne czynniki rozwoju kapitału ludzkiego. Prezentująca referat przedstawiła wybrane programy szkoleń i rozwoju w organizacjach. Dr Kinga Majchrzak-Ptak (UMK) w kontekście podejmowania przez różne kraje aktywnej polityki historycznej przedstawiła wyniki badań przeprowadzonych w drodze (auto)obserwacji i przeszukiwania źródeł wtórnych dotyczących seminarów związanych z przeszłością Uniwersytetu Sztokholmskiego. Prelegentka ukazała znaczenia miejsc pamięci w architektonicznej, społecznej, kulturowej i dydaktycznej przestrzeni uczelni. Dodatkowo referująca zaznaczyła, że na podstawie uzyskanych wyników badań można uznać,

że pamięć Uniwersytetu zdominowana jest przez mężczyzn, co niesie za sobą konsekwencje edukacyjne.

Dr Monika Chrisoph (UAM) podała przykłady dobrych praktyk realizowanych w nowoczesnych przedsiębiorstwach. Prelegentka podkreśliła znaczenie optymalizowania procesu rozwojowego w organizacjach, które stają się niezbędne dla zrekrutowania i utrzymania talentów. Proponowanie szkoleń i innych form rozwoju zawodowego przyczynia się do realizowania zadań zawodowych na wysokim poziomie, ale również buduje refleksyjność pracowników i ich postrzeganie systemowych działań. Dr Anna Wawrzonek (UAM) omówiła kwestie związane z uczeniem się ludzi dorosłych w wielopokoleniowych zespołach pracowniczych. Na podstawie uzyskanych wyników badań dowodziła, że zróżnicowane doświadczenia pracowników i ich wzajemne omawianie np. w formie mentoringu lub intermentoringu w konsekwencji prowadzą do naturalnego przepływu wiedzy w organizacji i optymalizacji jej działania. Ostatni referat wygłosił dr Krzysztof Pierścieniak (UW), który scharakteryzował uwarunkowania postrzegania przez odbiorców szkoleń prowadzących zajęcia szkoleniowców-trenerów. Wykorzystując metodę zaczerpniętą z literatury „ważnego czytania”, prelegent krytycznie przeanalizował treści Raportu z Ogólnopolskiego Badania Trenerów z perspektywy różnic i sformułował wnioski, iż nadal obowiązuje modernistyczny model postrzegania szkoleniowca-trenera, choć opis jego wzorca kulturowego wymaga dalszej konkretyzacji. Prelegent udowodnił, że istniejący wzorzec wynika z interpretowania faktów i wydarzeń w separacji od warunków rozwoju historycznego oraz postrzegania polskiego rynku w perspektywie lokalnej.

Obrady w sekcji VI – *Obywatelskość, ruchy społeczne* moderowane były przez dr Marię Zrałek, prof. WSH oraz dr. hab. Wojciecha Horynia, prof. AWL. W pierwszym referacie dr hab. Agnieszka Naumiuk (UW) omówiła zagadnienie roli organizacji pozarządowych jako miejsca edukacji obywatelskiej dorosłych: współpracowników i wolontariuszy oraz społeczeństwa, do którego kierowane są organizowane przez te organizacje różnego rodzaju akcje społeczne i kampanie. W następnym wystąpieniu dr hab. Marta Kłosińska, prof. UAM jako przestrzeń uczenia się zaprezentowała polskie i międzynarodowe ruchy społeczne, których działania skoncentrowane są na ekologii, prawach kobiet czy przeciwdziałaniu dyskryminacji. Dr hab. Beata Cyboran (UP w Krakowie) przedstawiła natomiast analizę wybranych programów rozwoju edukacji kulturalnej i starała się odpowiedzieć na pytanie, dlaczego większość programów skierowana jest głównie do dzieci i młodzieży, a dorośli są dużo rzadziej przedstawiani

jako podmiot oddziaływań. Dr Magdalena Barańska (UAM) przedstawiła *Wolontariat jako ważny element samokształcenia dorosłych*. W swoim wystąpieniu zauważyła, że wolontariat wpisuje się w ideę samokształcenia, ale ma też z nim wiele punktów wspólnych, jak na przykład świadome zaangażowanie, dobrowolność, samodzielność czy systematyczność i planowość. W następnym wystąpieniu dr Julia Kluzowicz (UJ) zwróciła uwagę na rolę więzi sąsiedzkich pomiędzy osobami zamieszkującymi daną społeczność w kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego. Internetowe formy aktywności obywatelskiej traktowane jako następny obszar nieformalnego uczenia się omówiła w swoim referacie dr Anna Kławska-Zduńczyk (UMK). Autorka zadała sobie szereg pytań, m.in. jakie formy może wspólnie przyjmować aktywność obywatelska online czy jakie kompetencje może zdobyć dorosły w toku nieformalnego uczenia się podczas zaangażowania obywatelskiego w Internecie. Umożliwiło jej to przedstawienie różnych form zaangażowania obywatelskiego oraz konkretnych kompetencji, które można zdobyć tą drogą nieformalnego uczenia się. Ostatnim wystąpieniem w sekcji był referat dr. Tomasza Maliszewskiego (AMW w Gdyni), w którym przywołana została przestrzeń uczenia się dorosłych, jaką jest uniwersytet ludowy. Autor zaznaczył, że placówki te traktowane są przez niektórych jako anachroniczne, jednak wypracowane tam metody pracy zarówno w zakresie kształtowania postaw obywatelskich, patriotyzmu, jak i edukacji regionalnej wciąż mogą być przydatne.

Sekcja VII, odbywająca się drugiego dnia konferencji, moderowana przez dr hab. Edytę Zierkiewicz, prof. UW oraz dr. Krzysztofa Pierścieniak (UW), poświęcona była problematyce *uczenia się z doświadczenia*. Dwa początkowe wystąpienia dotyczyły uczenia się poprzez doświadczenia związane ze sferą zdrowia i choroby. Wystąpienie prof. Edyty Zierkiewicz ukazywało złożoność procesu uczenia się kobiet w konfrontacji z doświadczeniem nowotworu raka piersi, z kolei dr Emilia Mazurek (PW) przedstawiła problem psychoedukacji opiekunów przewlekle chorych współmałżonków. Mgr Danuta Parlak (UW) wskazała na znaczenie zjawiska przyjmowania cudzej perspektywy w kontekście strategii edukacyjnych takich jak gry symulacyjne, umożliwiające uczenie się poprzez doświadczenie punktu widzenia innych. Dr Ewa Dębska (UW) przedstawiła autorski Holistyczny Model Refleksji, omawiając problem refleksyjności w kontekście uczenia się osób dorosłych. Dr Renata Konieczna-Woźniak (UW) ukazała poszerzanie się przestrzeni całościowego uczenia się osób starszych poprzez funkcjonowanie gospodarstw opiekuńczych w środowisku

wiejskim. Mgr Hanna Kądziołka-Sabanty (UŁ) przedstawiła proces wspierania aktywności zawodowej dojrzałych, czynnych zawodowo pracowników (58–85 lat) jako element wspomaganie ich procesów poznawczych, natomiast mgr Izabela Przybylska (AIK) ukazała uczenie się języka obcego przez osoby w wieku średnim jako specyficzne doświadczenie edukacyjne.

Podczas konferencji przedstawiono wyniki badań związanych ze współczesnymi przestrzeniami uczenia się dorosłych, prowadzonymi w różnych perspektywach metodologicznych i prezentującymi odmienne punkty widzenia. Hybrydowy tryb spotkania stworzył przestrzeń do dyskusji, możliwość przedstawienia własnych ustaleń badawczych, przemyśleń i sposobów interpretowania edukacyjnej rzeczywistości. Przedstawienie uwarunkowań kształtujących współczesne przestrzenie uczenia się dorosłych, zawierające kompleksowe spojrzenie, miało dużą wartość poznawczą, dodatkowo wzbogaconą obecnością gości z zagranicy. Ukazano zarówno trendy w rozwoju teorii i praktyki andragogicznej, jak i nieformalne obszary uczenia się. Poświęcono uwagę (auto)refleksji, kształtowanej zarówno poprzez wiedzę, jak i indywidualne doświadczenia, a nawet wiedzę potoczną. Zwrot w kierunku pozytywnej oceny idei lokalizmu i zaangażowania społecznego skłaniał do refleksji nad edukacją środowiskową. Poruszone zostały również problemy edukatorów dorosłych, ich kluczowych kompetencji oraz wyzwań, jakim muszą sprostać współcześnie. Edukacja instytucjonalna to przestrzeń porzucona przez badaczy w ostatnich dziesięcioleciach, ale warta eksploracji i refleksji; działalność stowarzyszeń, fundacji, upowszechnianie wiedzy, działalność otwartych placówek oświatowych, sektor niepublicznych usług edukacyjnych – to ważne tematy, które mogą stanowić wyzwanie dla współczesnych badaczy i praktyków edukacji dorosłych. Konferencja SAL „Przestrzenie uczenia się dorosłych” była spotkaniem inspirującym, kompleksowym, wielowymiarowym, zawierającym świeże i współczesne spojrzenie na problematykę uczenia się dorosłych.

Ewa Dębska

<http://orcid.org/0000-0001-9986-472X>

Monika Gromadzka

<http://orcid.org/0000-0001-6628-0357>

Anna Marianowska

<http://orcid.org/0000-0002-8393-8576>

Danuta Parlak

<http://orcid.org/0000-0002-9980-1734>

Zuzanna Wojciechowska

<http://orcid.org/0000-0001-6373-6937>
Uniwersytet Warszawski